

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Maar zweer: Zoo waarachtig als de Heere leeft! in waarheid, in recht en in gerechtigheid; zoo zullen zich de heidenen in Hem zegenen, en zich in Hem beroemen.

Jeremia 4: 2.

De praktijk van den eed is in den loop der eeuwen eerst kerkelijk, en pas daarna staatsrechtelijk ontwikkeld; en het is met name het oude canonieke recht, dat ten deze den weg wees.

Deze canonieke rechtsontwikkeling nu ontspon zich uit wat we in Jeremia IV: 2 lezen: Zweer: „Zoo waarachtig als de Heere leeft!” in *waarheid*, in *recht* en in *gerechtigheid*. Een uitspraak die men dan zoo opvatte, dat voor den eed gevorderd werd: 1°. waarheid in het bewustzijn van hem die hem zwoer, 2°. een recht inzicht in de beteekenis van den eed, en 3°. een *gerechtige zaak*, die niet tegen het heilig karakter van den eed indruischte.

Zwoer iemand b. v. dat hij een moord niet gezien had, dien hij wel zag, dan ontbreekt de waarheid in zijn bewustzijn, overmits hij iets anders zegt dan hij denkt. Zweert iemand die niet recht bij zinnen is, dan ontbreekt het recht in den zwerende, omdat hij niet weet wat hij doet. En ook zweert iemand om zijn aandeel in een gestolen goed op te eischen, dan ontbreekt de zaaksgerechtigheid, daar gestolen goed onheilig is en geen eed gedooft.

Daargelaten nu de vraag, of de aangehaalde woorden bij Jeremia metterdaad deze drieërlei onderscheiding rechtvaardigen, en of deze uit het juiste woord zijn afgeleid, zoo moet toch toegestemd, dat feitelijk in deze drie alle elementen, die den eed beheerschen, inzitten. Logisch daarentegen kan men ze zoo niet opstellen. Vooreerst toch gaat twee voor één. Eerst moet men weten, of iemand tot den eed bekwaam is, en eerst daarna komt de vraag, of hij naar waarheid zweert, en of de zaak, waarover hij zweert, den eed toelaat. En ook, tot *meineed* in den eigenlijken zin des woords wordt een eed alleen gestempeld door het ontbreken van waarheid in het gemoed; en niet door onbekwaamheid voor den eed, noch door het zweren in een zaak die geen eed toelaat. Wie onbekwaam is tot den eed en toch zweert, is onvoorzichtig en nog onvoorzichtiger zijn zij die hem zweren laten, maar er volgt volstrekt niet uit dat zijn eed valsch is, en nog minder is er, bij ontstentenis van toerekenbaarheid, sprake van